

Secessionisme: fronteres ideològiques als Estats Units

Després d'anys de polarització, certs sectors arriben a la conclusió que liberals i conservadors no poden conviure pacíficament en un mateix país | Les amenaces de secessió també poden servir als estats per anul·lar directrius federals

El secessionista 'Texas Nationalist Movement' estableix que la família és el pilar fonamental de la nació. | Texas Nationalist Movement.

Durant els darrers mesos, diverses publicacions liberals nord-americanes han posat el focus en la qüestió secessionista als Estats Units. Articulistes de la *New York Review of Books*, per exemple, han fet sonar l'alarma, advertint que els moviments d'extrema dreta propers al *trumpisme*, ara sense líder i sense rumb, poden recórrer a un vell i temut mecanisme de la política americana: la secessió. Per a alguns lectors, aquesta idea pot resultar estranya, o fins i tot ridícula, però des de Catalunya es fa difícil d'obviar el debat, per raons evidents. És per això que en aquest article ens preguntem **com s'ha d'entendre el secessionisme en el context americà**, quins en són els orígens, quin paper té en l'actualitat i, finalment, quines diferències presenta amb altres moviments independentistes, com el català o l'escocès.

El secessionisme americà té una història llarga, complexa i, sovint, violenta. Per entendre-la, ens hem de remuntar als orígens dels Estats Units. Poc després de la Declaració d'Independència que les 13 colònies americanes van adoptar el 1776, **el 1781 es van aprovar els Articles de Confederació**. Considerats la primera constitució dels Estats Units, els Articles establiren un marc de cooperació entre els estats. Malgrat l'existència d'un govern central, els estats eren independents entre ells en pràcticament tots els sentits: el Congrés no tenia poders per recaptar impostos, ni per arbitrar entre estats, ni per fer complir lleis a tot el territori.

El 1787, la situació econòmica a les antigues colònies s'havia deteriorat i els temors d'una insurrecció popular van empènyer les elits polítiques nord-americanes a reunir-se per revisar els Articles de Confederació. El resultat d'aquest procés va ser **una nova Constitució**, que definia un govern central més fort, amb poder sobre política exterior i militar, però que mantenia el paper preeminent dels estats en qüestions domèstiques que afectaven el dia a dia dels ciutadans. La nova Constitució representà un compromís entre els federalistes i els anti-federalistes després de dos anys llargs de debats i tensions creixents. Durant uns anys, va servir per assentar les bases del sistema polític, social i econòmic americà, però al cap de poques dècades, el conflicte entre les dues visions -els que entenien la nova Constitució com la font d'una Unió per sobre dels estats, i els que seguien considerant els estats com unitats sobiranes part d'una estructura formada per iguals- esclatà amb la virulència d'una guerra civil.

Des dels anys 30 del segle XIX, canvis demogràfics i econòmics havien propiciat que els estats del nord esdevinguessin més poderosos i menys dependents del sistema esclavista, cosa que augmentà el recel dels **estats del sud, que depenien del treball esclau** per mantenir la competitivitat de les economies de plantació. Quan el 1860 Abraham Lincoln -candidat pel Partit Republicà contrari a l'esclavitud- va guanyar les eleccions, ho va fer amb el suport exclusiu del nord i l'oposició absoluta dels estats del sud. Aquesta clara divisió política, econòmica i territorial aviat es va traduir en conflictes de sobirania i competències institucionals.

Després de la victòria republicana, molts dels estats del sud on l'esclavitud era vigent (Carolina del Sud, Mississippi, Alabama, Georgia, Louisiana, Florida, Texas, Carolina del Nord, Virginia, Tennessee, i Arkansas) **van considerar que el govern federal estava prenent mesures per enfortir-se** en aquelles àrees on l'autoritat i competència dels diversos nivells executius es confonien (com per exemple l'esclavitud, fins llavors legislada pels estats), cosa que violava l'acord d'unió del 1788. Per això, **van decidir independitzar-se i formar els Estats Confederats d'Amèrica. Amb ells, naixia oficialment el moviment secessionista americà.** La resta de la història la sap tothom: el Nord -liderat per Lincoln- va guanyar la guerra, la Confederació es va dissoldre, els estats del sud van retornar a la Unió i l'esclavitud va ser abolida (cosa que no va resoldre, ni molt menys, el racisme institucional i discriminació contra la població negra).

Fem ara un salt d'aproximadament 150 anys. A dia d'avui, llevat d'algun congressista o legislador estatal del Partit Republicà (curiosament, el partit que va lluitar contra els secessionistes al segle XIX), **no hi ha cap moviment rellevant que aposti seriosament per la secessió d'un estat o**

una regió dels Estats Units. Més aviat, són grups conspiracionistes o persones amb influència a les xarxes socials que fan proclames apostant per la secessió dels estats conservadors del *socialisme* que suposadament impera als EUA. Vegeu per exemple el tuit que va fer un candidat republicà a les eleccions de governador de Texas el novembre passat: "Ajudaré Texas a independitzar-se del socialisme que s'acosta. Qui ve amb nosaltres?"

I'm going to help Texas secede from the socialism that's coming. Who's coming with us?
#Prather2022

? Chad Prather (@WatchChad) November 7, 2020

Tanmateix, si bé és fàcil mirar amb desdeny aquestes gesticulacions sovint còmiques de certs personatges republicans, en realitat amaguen un conflicte més profund, que ja vam explorar en l'article sobre el futur del Partit Republicà després de Trump. Després d'anys de polarització ideològica, **certs sectors de la societat han arribat a la conclusió que liberals i conservadors no poden conviure pacíficament en un mateix país.** Prova d'això són les dades presentades per un estudi de la Universitat de Hofstra (PDF) del setembre del 2020, segons el qual un 43,9% dels votants republicans donarien suport o suport parcial a la secessió del seu estat si Biden guanyava les eleccions, per un 40,7% dels demòcrates en el cas d'una victòria de Trump.

Com explica Kreitner a la *New York Review of Books*, les demandes secessionistes oscil·len com un pèndol de liberals a conservadors i viceversa, en funció de qui governa, capitalitzades per dos grans estats: Califòrnia com a estandard progressista i Texas com a baluard conservador. El moviment independentista californià, per exemple, va tornar a agafar força després de les eleccions del 2016. Com és ben sabut, Trump va ser escollit en aquelles eleccions, però Hillary Clinton es va imposar a Califòrnia amb un 62% dels vots. **El ressorgiment de les demandes secessionistes a Califòrnia, doncs, es pot entendre com una reacció a la victòria republicana** i, si Trump hagués tornat a guanyar, és probable que haguessin adquirit encara més rellevància. Amb la victòria de Biden, s'ha produït l'efecte contrari i ara els cants de sirena secessionistes han començat a sonar des de Texas, on segons una enquesta feta el desembre del 2020, un 53% dels votants republicans són favorables a la secessió de l'estat (PDF).

Un suposat passaport de la república de Califòrnia. Foto: Yes California.

Ara bé, un factor interessant a considerar quan analitzem el **secessionisme ideològic** d'estats com Texas són els canvis demogràfics que s'estan produint sobretot al sud dels EUA, que estan fent que s'accentuin les diferències polítiques entre les àrees urbanes, de caire cada cop més liberal, i les rurals, més conservadores. Com a conseqüència, el Partit Republicà està perdent influència en estats on ha estat predominant en les darreres dècades. Si bé d'una banda aquesta polarització dins dels estats (i no només entre estats) dificulta seriosament una secessió democràtica (per l'absència de majories clares), d'altra banda, hi ha autors que han assenyalat les similituds d'aquestes dinàmiques amb les que van provocar la secessió dels estats confederats el 1860-61. Llavors, van ser els temors d'una expansió d'actituds anti-esclavistes i pro-federals causades per canvis demogràfics els que van accelerar l'aposta per la secessió. Actualment, es podria produir una situació similar en què **grups ultra-conservadors consideressin que aquesta és l'última oportunitat que tenen per crear estructures polítiques que protegeixin els seus valors**, abans que els canvis sociològics els canviïn per sempre.

Finalment, **les demandes de secessió es poden entendre també com una arma política**. Les amenaces de trencar la Unió poden servir de palanca per fer valer la posició d'un grup o un estat en el si del sistema polític dels EUA. Aquesta estratègia no és pas nova, ja que en trobem exemples previs a la Guerra de Secessió, com per exemple quan Carolina del Sud va amenaçar de separar-se de la Unió si el govern federal insistia a recaptar impostos en el seu territori. Finalment, el problema es va solucionar, però el conflicte va demostrar que les amenaces de secessió podien servir als estats per obstruir o anul·lar directrius del govern federal. La narrativa de protecció dels drets dels estats en contra d'un govern federal que envaeix competències ha estat utilitzada molt més recentment per organitzacions ultra-conservadores com el Tea Party, sorgit el 2009 com a reacció a l'elecció d'Obama.

Allò que sembla prou clar és que, ja des de l'origen, el secessionisme als Estats Units és fonamentalment diferent dels moviments secessionistes (independentistes) a què estem habituats a Europa. L'americà no està basat en diferències culturals, lingüístiques o religioses, sinó

que té a veure amb desavinences ideològiques i institucionals. Com hem explicat més amunt, al segle XIX, els estats del sud van veure amenaçada la supervivència del seu sistema econòmic i polític, basat en institucions com l'esclavitud o la concepció de la Unió com un pacte entre iguals, i el moviment secessionista va néixer per preservar-lo. Els clans secessionistes als Estats Units, doncs, no vehiculaven renaixences culturals i polítiques de minories nacionals, sinó la voluntat de crear unitats territorials ideològicament homogènies.

«Les narratives secessionistes americanes tenen com a principi la certesa que grups de gent amb ideologies oposades no poden formar part del mateix marc polític»

Aquesta segueix sent la concepció predominant del secessionisme als EUA. Com hem vist, les narratives secessionistes americanes estan profundament vinculades a una ideologia (ja sigui progressista o conservadora) i tenen com a principi la certesa que grups de gent amb ideologies oposades no poden formar part del mateix marc polític. Si bé aquesta mentalitat no ha tingut (encara) una traducció política articulada i la independència efectiva d'algun estat és ara per ara una possibilitat molt remota, sí que evidencia que **cap dels dos grups (progressistes i conservadors) no sembla tenir interès en un hipotètic acostament de posicions**. Per molts, quan els ho pregunten, és més fàcil concebre la idea de crear entitats polítiques totalment separades, formades majoritàriament per gent que pensi igual.

Els moviments independentistes europeus -com el català, el basc o l'escocès- tenen orígens històrics i teòrics completament diferents a l'americà, tenen una presència transversal en la societat (és a dir, no s'identifiquen amb una ideologia concreta, sinó que agrupen gent de pràcticament tot l'espectre polític) i tenen una presència formal en les institucions a través de partits polítics actius i, en molts casos, amb presència institucional sòlida. Així doncs, **no tenen pràcticament res a veure amb els moviments secessionistes americans**. Ara bé, conèixer què s'entén per 'secessionisme' a llocs com els Estats Units ens pot ajudar una mica més a comprendre quin significat té aquest concepte en altres llocs del món i com s'entenen (o malentenen) les lluites independentistes de països com el nostre.

Bibliografia

Anderson, L.M. (2004). Exploring the paradox of autonomy: federalism and secession in North America, *Regional & Federal Studies*, 14:1, 89-112, DOI: 10.1080/1359756042000245188
Tocqueville, A. (1838). *Democracy In America*. New York: G. Dearborn & Co.